

матеріалами I Всеукр. наук.-практ. конф, м.Львів, 14 грудня 2017 року.- Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018.- 318с. –С.196-199.

4. Рейтинг сплати податків в 190 країнах // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://glavcom.ua/news/u-reytingu-legkosti-splati-podatkov-ukrajina-pidnyalasya-na-43-misce-453285.html>

5. Петрина М.Ю. Використання зарубіжного досвіду в удосконаленні податкової системи України /М.Ю. Петрина, Н.Я. Солтан// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivif_2012_5_39

6. Доходи бюджету України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cost.ua/budget/revenue/>

УДК 657.1

Тивончук О.І.

к.е.н., доцент

доцент кафедри обліку та аналізу

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ У ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Сьогодні більшість дослідників та фахівців-практиків погоджуються, що інформація, репрезентована у фінансовій звітності, формат якої визначається національними чи міжнародними стандартами обліку та звітності (НП(С)БО України, IFRS, GAAP тощо), є недостатньою для ефективного прийняття рішень інвесторами та іншими стейкхолдерами компанії. Фінансова звітність практично не розкриває інформацію щодо соціального, екологічного й економічного розвитку компанії, її соціальної відповідальності, не відображені у ній також такі важливі елементи як бізнес-модель, стратегія, ризик бізнесу.

Однак найбільшим недоліком існуючого формату фінансової звітності, з погляду стейкхолдерів, є викривлення репрезентації нематеріальної частини майна та капіталу компаній. Разом з тим, значущість нематеріальних факторів, що ґрунтуються на знаннях як основних чинників розвитку та збільшення вартості суб'єктів господарювання, сьогодні є визначальною та постійно зростає. Як наслідок як у діловій практиці, так і у наукових дослідженнях з'явилися та отримали розвиток різноманітні концепції так званої «розширеної звітності» (Enhanced Business Reporting, EBR), такі як вартісно-орієнтована звітність (Value Reporting), звітність з інтелектуального капіталу (Intellectual Capital Reporting), бізнес-звітність (Business Reporting) та інші. Спільна ідея різних концепцій EBR полягає в тому, що розкриття додаткової інформації може зменшити асиметричність інформації та покращити вартісну оцінку компанії.

Спроби забезпечити загальну рамкову основу для ідентифікації, вимірювання та контролю складових інтелектуального капіталу компанії, а

також запропонувати принципи розкриття інформації щодо нематеріальних чинників формування вартості були зроблені на рівні окремих країн та організації. Зокрема, розроблені такі документи рекомендаційного характеру, як «Керівні принципи управління та звітності щодо нематеріальних об'єктів (Звіт про інтелектуальний капітал)» (Проект MERITUM, ЄС, 2001), «Керівництво зі звітності з інтелектуального капіталу – ключ до менеджменту знань» (Данія, 2002), Керівництво «Звіт про інтелектуальний капітал – зроблено в Німеччині» (Німеччина, 2004), «Методичні рекомендації щодо вимірювання фінансових та нефінансових критеріїв вартості нематеріального капіталу компаній «Тезаурус-Берсі V1» (Франція, 2011) [1-4].

Проте проблема відсутності єдиних міжнародних підходів, норм та інструментів розкриття інформації щодо нематеріальних складових вартості компанії, її інтелектуального капіталу, загальних вимог щодо повноти, достовірності, зіставності такої інформації залишається актуальною.

Важливим кроком до вирішення цієї проблеми стало прийняття у 2013 р. Міжнародною радою з інтегрованої звітності Міжнародного стандарту інтегрованої звітності (International Integrated Reporting Framework) [5], у якому визначено фундаментальні концепції, базові принципи та елементи змісту інтегрованої звітності. Метою інтегрованого звіту є надання інформації про ресурси і взаємовідносини («капітали»), які використовує і на які впливає компанія. У цьому міжнародному стандарті запропоновано виокремлювати такі складові капіталу, як фінансовий, виробничий, інтелектуальний, людський, соціально-репутаційний та природний капітал. При цьому інтелектуальний капітал визначається як організаційні нематеріальні активи, що базуються на знаннях, включаючи інтелектуальну власність (наприклад патенти, авторські права, програмне забезпечення, ліцензії), а також «організаційний капітал», що охоплює неявні знання (tacit knowledge), системи, процедури та протоколи [5, с.12]. Разом з тим людський капітал (компетенції співробітників, їх можливості і досвід, мотивація впроваджувати інновації) та соціально-репутаційний капітал (інститути і відносини в рамках спільнот і між ними, а також між стейкхолдерами і іншими групами) розглядаються як окремі складові капіталу організації (а не складові інтелектуального капіталу).

Останньою ініціативою з розроблення загальноприйнятих міжнародних рекомендацій щодо формулювання та інтерпретації принципів та формування звітів про нематеріальні об'єкти стало підготовлене групою міжнародних організацій «Світова ініціатива з інтелектуального капіталу/активів» (World Intellectual Capital/Assets Initiative, WICI) Керівництво зі звітності по нематеріальних об'єктах (WICI Intangibles Reporting Framework), опубліковане у вересні 2016 року [6].

Керівництво визначає нематеріальні об'єкти як ресурси, що не мають фізичної форми та які самостійно або спільно з іншими матеріальними або нематеріальними ресурсами можуть генерувати позитивний або негативний вплив на вартість компанії в короткотерміновій, середньотерміновій та

довготерміновій перспективі. Таке визначення нематеріальних об'єктів змістовно відповідає загальновизнаній концепції інтелектуального капіталу та є ширшим ніж облікове поняття «нематеріальні активи», визначене МСБО 38.

Отже, у сучасних умовах розвитку економіки саме інтелектуальний капітал виступає визначальним чинником успішної діяльності та подальшого розвитку компаній постіндустріального типу. Аналіз існуючих на сьогодні форматів нефінансової звітності свідчить про значний прогрес у розробленні загальних принципів розкриття інформації щодо нематеріальних чинників формування вартості компаній, елементів змісту такої звітності, визначенні фундаментальних концепцій її побудови. Проте проблема визначення вартості окремих складових інтелектуального капіталу залишається не до кінця вирішеною, що і визначає напрями подальших наукових досліджень.

Список використаних інформаційних джерел

1. Guidelines for Managing and Reporting on Intangibles (Intellectual Capital Report) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pnbukh.com/files/pdf_filer/MERITUM_Guidelines.pdf.
2. A Guideline For Intellectual Capital Statements – A Key To Knowledge Management [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ufm.dk/en/publications/2001/files-2001/a-guideline-for-intellectual-capital-statements.pdf>.
3. Intellectual Capital Statement – Made in Germany [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.akwissensbilanz.org/Infoservice/Infomaterial/Leitfaden_english.pdf.
4. «Thésaurus-Bercy V1» - Référentiel français de mesure de la valeur extra-financière et financière du capital immatériel des entreprises” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://observatoire-immateriel.com/wp-content/uploads/2015/11/Thesaurus-Volet-1.pdf>.
5. The International Integrated Reporting Framework [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/12/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-2-1.pdf>.
6. WICI Intangibles Reporting Framework [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wici-global.com/wirf/WICI_Intangibles_Reporting_Framework_v1.0.pdf.